

Ko vrnem, o, rodni kraj, v sanje se tvoje,
izmučen od vsega in vsega željan,
spet vreden bom breze, posestrime svoje,
in spet ti iz vsega srca bom predan.

Spet ves se bom tvojim skrivnostim predal,
oblaku in ptici, stezi in drevesu
in v cvetju domačem spokojno zaspal
s smehljajem neba v onemoglem očesu.

Prevedel Janez Menart

VIADUKTI IN ŠKRJANCI

Kari Gorčanec

Zvečer je Palko odšel igrat v neko vilo za Bežigradom, na »intimno družabno prireditve«, vrnil pa se je šele zjutraj. Vrata v hišo so bila odprta, — gospodar je torej že odšel v službo.

Na pragu se je ustavil, še celo ozrl se je, kakor da bi se rad vrnil tjakaj, od koder je prišel.

Od tega praga je dva koraka proti desni vhod v kuhinjo, za korak naravnost spredaj so duri v spalnico, za slabo polovico koraka proti levi pa je shramba.

In on se je končno obrnil na levo, da je prišel v to shrambo, stopil je za korak naprej, da je dosegel lestvo s tremi klini, povzpел se je po njej, da je obstal na lesenem odrčku pred drugo, enako dolgo lestvo, in na tej se je zaustavil znova. Zdaj je pazljivo pogledal na uro. Ko pa je potem ves zlezl skozi odprtino v prostor, je zopet obstal, še bolj nezaupljivo pogledal na kazalca ter si stekelce celo pritisnil k ušesu. Nato se je pognal k postelji.

»Hej! Šest bo vsak čas in ti še ležiš!«

Tone je res nagonsko odvrigel blazino in se je že hotel tudi dvigniti, ko se je znenada spustil na ležišče in se pokril.

»Ne grem delat,« je dejal in si potisnil dlani pod tilnik. »Kaj me gledaš? Kdo pa pravi, da moram biti vsak dan ob istem času v službi? Popoldne lahko prav tako delam.«

Palko se je ozrl na urnik, ki je bil pritrjen nad vzglavjem. Vsak črni kvadrat je predstavljal eno uro službe, rdeči so pomenili predavanja, prazni pa so označevali prosti čas, se pravi, čas, ki je preostajal za študij, za zabavo ali razvedrilo in ostale posle.

»Za danes,« je položil Palko kazalec na pisano šahovnico, »si določil: od šestih do devetih služba; od devetih do desetih prazno, to pomeni, pešačenje iz pisarne na univerzo, plus dve tri žemljice ali četrť kile črnega za zajtrk in malico; od desetih do dvanajstih predavanje; prazno naslednji dve uri, — za kosilo in za pešačenje nazaj v pisarno; potem preostalih pet ur dela, do sedmih; in ves čas od tedaj naprej bi ti bil na razpolago za študij! Toda te tri zamujene dopoldanske ure boš moral odsedeti zvečer, torej — sedem pa tri je deset —, če se boš vračal peš, boš doma že ob tri četrť na enajst, če pa z avtobusom, dobre četrť ure prej.«

»Točno! Do pičice!« ga je pohvalil Tone.

»In kaj blagovolijo gospod početi zdaj? Obujaš spomine? Si postal sentimentalen in bi rad malce posanjaril v postelji?«

Medtem je odložil trobento, ki jo je bil prinesel kar pod pazduho, in celofansko vrečko, ki je bila z nečim nabito natrana, ter slekel plašč in ga obesil na žebelj v tramu.

»Sanjaril bi rad, da... Kaj pa še! — Razmišljam. Če pomislim, v kakih pogojih moramo živeti in delati nekateri izmed tistih, v prvi vrsti tistih, ki prihajajo kot kaki sezonci iz Prekmurja, s Koroškega, iz Suhe krajine, s Krasa, če pomislim samo na najine razmere, me včasih jeza, da bi —«

Ni dokončal misli, le s pogledom jo je dopolnil, s pogledom, ki je počasi obšel to njuno stanovanje, z obsojajočim pogledom, kakor da ima pred sabo zločinca in ga hoče že s svojimi očmi dokončno kaznovati.

Poleg odprtine v tleh, takoj desno od nje, je okno. Dá se ga odpirati in tudi sicer je videti kot običajna okna, le šipe ni nobene v njem: minulo jesen je tu sicer še bila pločevinasta plošča, a na nesrečo je njun gospodar moral z njo zakrpati staro vedro in je zato seveda izginila. Nato je na tleh vzdolž zidu razvrščenih nekaj kovčkov, ki so pokriti s časopisnim papirjem in na njih je skladovnica knjig. Za vsem tem pa se pod streho stiska široka staromodna postelja z visokima prečnicama. Ob njenem vžnožju leži na boku ogromen zaboj z odprtino, ki gleda proti oknu in je navpično razdeljena na dva prekata; v njiju po navadi sloni v celofansko vrečko zavita trobenta, v njiju so steklenice, čevlji, nekake skodelice in lončki, okrušen umivalnik in podobne potrebščine in pripomočki. Onkraj tega zaboja pa je najti vse, česar ne manjka na nobenem podstrešju, vse, od polomljenega otroškega vozička in sesutih sank pa do razcefranih zračnic za kolo, ki vise na tramu. Le v levem kotu, tam, kjer se je že pred leti vdrl strop nad spalnico, pa ga je gospodar popravil le za vražjo silo, je kup

sena, slame in listja. Zdaj je tega sesekljanega drobirja le toliko, da preprečuje hladnemu zraku vstop skozi široko, zapajčevinjeno režo v notranjost, a zadnjo jesen ga je bilo malodane do slemena. Danes od tiste navlake ni ostalo skoraj ničesar več, Tonetu v veliko veselje, zakaj če je bil mraz še tako oster, se mu je vendarle vso zimo zdelo, da prihaja iz smetišča ogabna golazen. Močne vrvi pa, ki so bile razpete od strehe do strehe, so služile kot omara za obleko in pa včasih gospodinji za sušenje perila. Njuni plavi obleki, ki sta tudi viseli na njih, sta bili čez ramena pokriti s časopisnim papirjem, tako da ne bi sedal nanju ves prah, ki so ga na cesti dvigala vozila in ki je sicer vsakršno stvar v tem prostoru, če se je le dalo, v najkrajšem času prekril z debelo sivo oblogo.

Ko je Tone s pogledom znova priromal na Palkov obraz, so se mu zganile zopet ustnice.

»Sanjarjenje — pa tak brlog... In če te kdaj res tudi zanese, — toliko slabše zate, ko se ponovno zaveš in se znajdeš v tem čudovitem okolju. Pa ne samo okolje, ljudje, še ljudje povrh! Ljudje, med katerimi si prisiljen živeti. Poglej, sinoči sem se vračal semkaj v dobri veri, da bom lahko začel mirno študirati. To je bila seveda iluzija. Nisem niti še pošteno sédel, ko se je spodaj zopet začela ena izmed znanih scen: stari norec je spet namlatil svojega otroka. Gregija.«

»Kaj pa je zakrivil, nesrečnik? Je hotel prižgati petrolejko, da bi delal nalogo? Je prosil očeta, da mu pomaga pri računanju? Morda je preveč glasno povedal, da je lačen? Ali pa je bil tepen zaradi kake podobne želje?«

»Baje se je na cesti obešal neki ženski na kolo. Belečka ga je zatožila.«

»Belečka? — Hitro se je maščevala.«

»Maščevala?«

»Saj si lahko misliš; že zato, ker še nobenemu otroku ni storila nič dobrega. — Tega popoldneva sta jo mlajša dva iz zlobnosti po krivem obdolžila tatvine. Zaradi tega si jo je najin velespoštovani gospodar privoščil, na svoj običajni način. Starka je preslabo, da bi mogla storiti kaj več, kakor da se je z ovadbo zahrbtno maščevala. Tudi to je že znana stvar. Sem pa prepričan, da ni bil krivec samo Gregi; toda mlajšima seveda nikoli ni težko uiti pred kaznijo, prvič zato, ker pač zmeraj valita krivdo na brata, drugič pa zategadelj, ker tega otroka njegov lastni oče mrzi.«

»Čudoviti zakoni družinskega sožitja!« ga je prekinil Tone. »Drug drugega žro pri živem telesu.«

Potem pa je povzel besedo sam.

»Otroka je zasačil v kuhinji. Ta se mu je najbrž zopet skril pod mizo, ker sem slišal, kako se je vse truščema obračalo in premetavalo, in ker je pas, s katerim ga je pretepal, udarjal po najrazličnejši ropotiji. Izmikanje je starega seveda še bolj razdražilo. Gregi si s skrivanjem ni nič pomagal; nasprotno, še poslabšal si je položaj: oče ga je pritisnil ob tla in ga povrh še osuval z nogami.«

»Natančno po stokrat preizkušenem receptu,« ga je mračno prekinil Palko.

»Ampak to še ni vse. Pravzaprav, nekaj, kar se doslej še ni zgodilo. Otrok mu je pobegnil.«

»Se pravi, da je bil potem tepen do krvi.«

»Zbežal je po cesti proti viaduktu. Brata sta hotela steči za njim, a oče ju ni pustil. Za nekaj časa so se umaknili v hišo. In veš, kakšen načrt so skovali? Stari se je skril za ograjo, otrokoma pa je naročil, naj poiščeta brata ter mu povesta, da je odšel v gostilno. Dolgo sta ga iskala. Nazadnje je stari že zapustil skrivališče in hodil sem pa tja po dvorišču. Pas, preganjen v dve gube, je stalno držal v roki. Končno so se le zaslišali klici. Spet se je skril, mimo njega sta stekla zasopla zasledovalca, ne da bi ga sploh pogledala, za njima pa se je nezaupljivo in boječe približal Gregi. Pred vhodom v ograji je obstal. Ko najbrž ni opazil nič posebnega, je pogumneje stopil naprej... Vse to sem opazoval tule skozi okno. Tedaj pa sem se moral umakniti. Začelo se mi je megliti pred očmi in sedel sem na posteljo. Bil je nemogoč prizor. Nisem ga več mogel gledati, to je vse! In potem me je še grizla vest, da nisem poskusil ničesar, kako bi nesrečnežu pomogel. Čisto tako mi je bilo, kakor da z največjim užitkom prisostvujem gladiatorskim borbam in hlepim po krvi.«

»Nesmisel! Midva položaja v tej hiši ne bova niti za las spremenila. Svojega pa lahko samo poslabšava: stari naju utegne vreči na cesto.«

»Hvaležen mu bom za to.«

»Kam boš pa šel s ceste? Ali imaš kaj pameti?«

»Hujšega na svetu več ni.«

»Nehaj, nehaj! Ne morem te poslušati, kadar vem, da govoriš, česar v resnici nikoli ne boš storil. — Kako pa se je končalo?«

»No, lahko si misliš! — Dvakrat silovitejša besnost, taka, da več niti psovati ni mogel, da tudi tistega svojega 'prekletega pankrta' ni mogel spraviti iz ust. Dvakrat silovitejši udarci in suvanje, na tleh v veži. In trajalo je dvakrat delj kot prej. — Ampak veš, da Gregi ni jokal? Samo nekake bolestne vzklike sem slišal; v neverjetno enakih

presledkih so prihajali in zdeli so se mi naravnost prisiljeni. Kakor da ni čutil nobenih bolečin.«

»Mali ima železno voljo!« je rekel Palko z občudovanjem.

»Mali je trmast do skrajnosti.« je prepričljivo dodal Tone.

Nastopil je molk in s svojo resnobnostjo in spoštljivostjo je bil videti kakor ves posvečen velikemu junaku. Toda že čez nekaj trenutkov se je izkazalo, da ta premor ni pomenil zgolj svečanega pomujanja ob že zaključeni preteklosti, temveč je s svojo poglobljenostjo že tudi napovedoval začetek novega dogajanja, in to je bilo videti toliko verjetnejše, ker se je Palko ročno lotil celofanske vrečke, kakor da je v pravkaršnjem zatišju premislil vse naslednje početje.

In to, kar je prišlo, je bilo skoraj podobno čudežu. Na blazino, pod katero je še zmeraj ležal Tone, je »Vjesnik u srijedu« razprostrl svoje velike peruti, nad tem odprtim okriljem se je obrnila natlačena vrečka, se stresla, težko, kakor dozorelo klasje, in iz nje se je vsulo mamljivo bogastvo, da se je pogreznila odeja. Steklenica vermuta: dunajski zrezki in ocvrti piščanci in prekajena svinina, pa debeli kosi potice in topče se rezine sočnih tort in zlatorumeno pecivo, in povrh vsega še dvoje troje temnordečih jonatanskih jabolk in nekaj pomaranč..., obilje, da je ob pogledu nanj še Palko sam, pa čeprav bi on v resnici ne smel biti presenečen, komaj spravil iz sebe nekak pridušen vzklík: »Mizica, pogrni se!«

»Pa — vendar nisi bil pri samem Krezu v gosteh?«

»Ne bulji vame in ne sprašuj! Jej!«

In sta res jedla. Nista hlatala in gohtala, kakor recimo včasih pozno ponoči, ob zaključku kakega posebno napornega dne, svež kruh in čebulo ali kaj podobnega: razkošno omizje je v tem turobnem okolju zahtevalo še več hvaležne zadržanosti kot pa sicer. Še molčala sta, izvzemši kak občudovalni vzklík.

Končno pa ni bil največji čudež v tem, da se je pred njima nenadoma znašlo toliko dobrin: saj ni bilo prvič, da se je Palko vrnil s trobento pod pazduho in s polno vrečko. Sprememba na njunih obrazih, sprememba v njunih očeh, v njunih licih, na njunih ustnicah, ta vidni odsev duše, to je bilo bistvo dogodka. Na oknu je še zmeraj visel dobel, natrgan kos stare preproge in zato je v prostoru vladal neprijazen mrak, na tramovih in gredeh so nihale motvozaste pajčevine, dobel, natrgan kos stare preproge in zato je v prostoru vladal netrhlinah in podstrešni umazaniji — še po črni mački, ki je običajno spala v tistem kupu slame, je ostro zaudarjalo —, toda zdaj ju vse to očitno ni niti najmanj motilo: knjige, skripta in priročniki so še vedno nosili pečat svojega učenega dostojanstva, a onadva sta bila

videti, kakor da sta sama avtorja teh učbenikov, ne pa, da se bosta še morala ubadati z njihovo vsebino; spodaj so že razgrajali, cvilili in vreščali otroci, onadva pa — ko da sedita ob radijskem sprejemniku in poslušata »popevko tega tedna«.

Palko, ki najbrž še ni bil bogve kako lačen ali pa ga je preveč dajala zaspanost, je odnehal prvi. Takoj se je dvignil in dejal, kakor da najavlja novo poslastico:

»Zdaj pa še malo tistega tam zunaj.«

Potegnil je strešnik z njegovega mesta in prostor se je napolnil s svetlobo in z zvoki, in to s tolikšno hlastnostjo, kakor da je bila vse do tega hipa popolna tema in gluha tišina. Izraza na njunih obličjih sta dobila še določnejšo vsebino. Obraz pri lini je veselo mežikal, z drugega pa je žarelo brezskrbno zadovoljstvo.

In čez čas, ko se je nasitil še Tone ter si privoščil pošten požirek iz polne steklenice, je dosegel čudež svojo dokončno razvojno stopnjo, kajpak, pri vsakem izmed njiju v drugačni obliki:

Palko se je namreč zamaknjen spustil zopet na posteljo in vzdihnil: »Takšno čudovito jutro... Saj je nazadnje vendarle lepo živeti...« Tone pa je prikimal, kakor da mu pritrjuje, a njegov odgovor je moral biti na vsak način čista posledica lastnega duševnega udejstvovanja, kajti dejal je: »Kako malo pravzaprav potrebuješ, da pozabiš na preteklost ali da si celo zadovoljen.«

Zdaj se je Palko zleknil povprek čez posteljo in, sledeč vsekakor še zmeraj svojemu čustvovanju, zaneseno vzkliknil: »Ali ga slišiš? — Škrjanček...« Na drugi strani pa se je Tone vse bolj predajal svojim mislim: »Okoliščine lahko nauče človeka velike skromnosti.«

In zdaj sta znova umolknila. Kajti naglo sta se začela premikati vsak v svojo smer, vsak vse bolj v območje svojega sveta. Tako razhajanje sta poznala oba in nikoli se ni zgodilo, da bi se sprla zaradi tega ali da bi videla v tem zavijanju vsaksebi podcenjevanje misli in čustev drugega. Kolikokrat se je že pripetilo, običajno pozno ponoči, ko še nista zaspala, da je njun pomenek postajal vse manj in manj strnjen, da se je kar očitno razbil na dvostransko obravnavanje istega predmeta in da se je nazadnje res povsem razcepljen izgubil v globokem spanju. Tega pojava pravzaprav popolnoma niti opazila nista: vsaj spregovorila nista še o njem, ko da je neizbežen, kakor vse, kar je naravno v nekih okoliščinah.

Palko je negibno strmел v streho, ki se mu je vzpenjala nizko nad glavo. Zunaj, prav gotovo nekje nad njivico, je res gostolel škrjanec in res je bilo videti, da Palku pogled nemoteno prodira skozi staro, počrnelo opeko in se skupno s ptičem vrtinči v višave. Tamkaj, onstran

proge in viadukta, onkraj Zelene jame, tamkaj, kjer se zdaj dvigajo visoki bloki Savske kolonije, so bila še pred nekaj leti polja, in v tistih poljih so rili in brskali krti in žužki, po njih so švigale jerebice, tik nad njimi so skupno z vročim zrakom trepetlili metuljčki, in visoko nad njimi, mnogo više, kot pa segajo sedaj ravne strehe škatlastih zgradb, so norčavo popevali škrjanci... Tega jutra tam najbrž ni bilo slišati kakega pevca širokih poljan, in bogvedi kaj je zvalilo tega samcatega krilateca k neznatni zeleni zaplati pred domačijo njunega gospodarja. Ali je zataval semkaj iz istih nagibov, kakor tako često Palkovi pogledi? Ali se je res zagledal v sočno mladost posevka, v plodilni zagon posamičnih dreves po vrtovih, v ta skromna, prihuljena človeška bivališča in zanikrne ceste med njimi? Tod je bilo slišati ob teh jutrih toliko najrazličnejšega cvrčanja in žgolenja in požvižgavanja, — škrjančeve pesmi pa nikoli; tod so gnezdili vrabci in pastirice in kosi in golobje, — a nikar tak prebivalec prostranih ogonov in vrati. Da, ne more biti drugače, kakor da ga je življenje iz takega ali drugačnega namena pognalo za časek v to utesnjenost, nad obilno, vabljivo zelenje ozke njivice. Škrjanci se večno spreletavajo nad polji; le kakega posameznika zanese v prav nasprotno smer, morda za vedno...

In zdajci se je Palko dvignil ter približal obraz k lini v strehi. Dolgo je gledal skoznjo, ne da bi rekel besedico, vse predolgo, da ga Tone ne bi odsotno vprašal, če se še ni nagledal puste, umazane okolice. »Ali pa k oknu stopi; večje je in več boš videl skozenj.«

»Ne, skozenj ne maram gledati. Nizko je in — če že hočem opazovati, kako prihaja pomlad, bom opazoval zravnani, v najnaravnejšem položaju... Zdaj mora biti pri nas že lepo. Vsak čas bodo vzcetele češnje... Potem hruške, jabolane in češplje, čremse... Ali te nič ne vleče v Prekmurje?«

»Daj mi denar za vožnjo in takoj pojdem.« je mirno odvrnil Tone.

»Ali ne moreš vsaj za hip pred samim sabo pripreti oči? Vsaj včasih pozabi na ta prekleti denar!«

»Takoj pozabim, — takoj, ko mi bo brez njega zagotovljena eksistenca.«

Palko je zdaj le zamahnil z roko ter z jetniško pohlepnimi očmi pogledal proti Golovcu. Čez čas pa se je vendarle ozrl proti Tonetu.

»Zakaj pa potem zdaj ne delaš, če že moreš biti tako neobčutljiv za tako lepo jutro?«

Tone se je malce trpko nasmehnil.

»Dragi moj, že ta trenutek mi ni mnogo do dela, kaj pa šele, če res pogledam tja ven in če res prisluhnem?«

Palko je le v prvem trenutku pokazal začudenje, potem pa je razumevajoče pokimnil. »Saj, vem... tudi ti nisi top.« To je rekel res zelo mimogrede, in drugače tudi ni bilo potrebno: dovolj dobro ga je spoznal v desetih letih njenega prijateljstva.

»Danes je zelo lepo jutro za oranje,« je rekel Tone, kakor da hoče to pot zares stopiti iz svojega sveta v njegovega. »Zemlja je dovolj vlažna in rahla. Plug bi kar drčal...«

»Za hišo ob mlaki imamo nekaj starih topolov. Ti zmeraj zelo zgodaj vzcveto in poženejo drobne mastne lističe. Ko bi ti vedel, kako diši po tistem olju, ki se cvre iz takih brstičev! Zrak mora biti sedaj kar gost od vonja poganjajočih dreves.«

»Zdaj bi že začel hoditi spat v seno,« je povzel Tone. »Tam je najlepše, kadar dežuje. Slamnata streha šumi, pa če je še tako mokra.«

In potišal, vse bolj je potišal pomenek, v vse večjo nežnost je tonil, v vse večjo zamaknjenost. Kakor da stojita ob pravkar zaspalem otroku in se vsak hip močnejše zavedata, kako okrutno bi bilo, ako bi prekinila ta vsesproščujoči sen. Kakor da sta res kje sredi domačega gričevnatega sveta, kakor da je majsko nedeljsko popoldne in onadva ležita v senci na podoknjih, gledata z odprtimi ali pa zastrtimi očmi v svežerazlistane krošnje, v novoobrušene drobce sinjega neba, ki silijo skozi razporke med listjem na zemljo, ter kramljata pridušeno in zaspamo, kot sta kramljala pač že tolikokrat v teh desetih letih svojega prijateljstva. Da, naskrivoma je vzbrekla zemlja okrog njiju, pridehtele so pisane zaplate travnikov, prišušteli so nakodrani borovi gozdovi..., pa priplavala je še pridušena pesem čričkov, trepetajoče so se nad vsem tem zavrtinčili škrjanci — in živo, radostno je vzdrgetal pričarani svet. Zameglila se je umazana robotost podstrešja, s cvetjem se je zasulo pusto starčevsko lice predmestja, pa tudi večna trdota viaduktov se je razblinila v nič... Toda kaj bodo škrjanci nad viadukti? Njih pesem se brizgajoče drobi ob kamnitih stenah, njih pesem brez odmeva, in neslišno zamira pod oboki. Kaj bodo škrjanci med zidini, ki so nedomače zanje, kakor je nestvaren privid? —

Sčasoma pa sta vendar zopet nemo obsedela drug pred drugim, sčasoma sta se vendarle zopet unesla, kakor upadejo hudourne vode. Obraza sta si znova nadela za hip odložene poteze vsakdanjosti, pa čeprav je zunaj, nad sočnim zelenilom v vegastem okviru njivice, še zmeraj prepeval osamljeni škrjanec, čeprav je sonce postalo še svetlejšje in je še bolj pridrl svetli dan pod streho.

Palko je vstal, prijel časopis in ga nekajkrat preganil prek preostalih jedi. Vmes se je čemerno spraševal, kam naj vtakne zavoj, da se jed ne bo prehitro posušila in da je ne iztakne maček. Nazadnje,

prav tedaj, ko ga je položil na knjige, ki so ležale na kovčkih, in hotel podvezniti nanj tisti veliki umivalnik z rdečimi pikami, se je nečesa spomnil. Stopil je k odprtini in poklical Gregija.

Otrok je takoj prihitel, bos in oblečen le v stare hlačke in srajčko, tako, kakor je bil pač legel. Mati, ki je imela službo popoldne, je bila seveda še v postelji. Otroci so dobili le poredkoma kak zajtrk, Gregi pa je dosledno odšel tešč v šolo.

Oba sta mu gledala molče naproti in to mu je moralo vzeti pogum, ker se je neodločno zaustavil.

»Sèm sedi,« je Palko prijazno potrepljal po blazini. »Nekaj ti bom dal.«

Gregi se je res opogumil, a na pol poti je znova obstal.

»No, kaj pa je s tabo?« je rekel Palko vzpodbujajoče. »Naju nisi še nikoli videl? Nisi še nikoli sedel na tej postelji?«

To pot je pa šlo.

Palko je zdaj razgrnil zavitek in ga podržal pred otrokom.

»Zdaj pa vzemi tisto, kar bi najrajši jedel.«

Gregi je umaknil obe roki za hrbet, ko da je zagledal mačko, ki ga je pripravljena vsak hip usekati po prstih.

»Ne boš jedel?« se je začudil Palko.

Otrok je povetil glavo,

»Ali nisi lačen?« se je zopet oglasil Palko.

Nobenega odgovora.

Vzel je velik kos mesa, ga položil na debelo rezino potice in mu ponudil.

Zdaj se je pa res prikazala ročica izza hrbta, nerodno prijela darilo in ga nekaj časa neodločno pretehtavala.

»No, vidiš!« je vzkliknil Palko.

Gregi pa je skočil in se pognal proti odprtini.

»Počakaj! Počakaj!« je zaklical Palko. »Vrni se in tu pojej! Tam spodaj ti bosta ostala dva odvezla.«

In čudežni obred se je ponovil. Še bolj molčljivo je bilo kot prej, toda njuna obraza sta žarela še bolj; kdove, ali zato, ker je svetloba lila v prostor z mnogo večjo močjo kot prej, ali pa zato, ker sta podživljala svoje nedavno zadovoljstvo.

Nazadnje mu je Palko potisnil v dlan še kos torte.

Spet sta ga tiho opazovala, s posebnim, skrivnostnim leskom v očeh. Neverjetno razkošje sta izdajali njuni obličji, in skoraj bi si bilo nemogoče zamišljati, da je to preobilje in ta biserna čistost našla dovolj prostora pod krhajočo se opeko, pod trhlím lesenim ogrodjem.

med neometanima trikotnima stenama in sredi odurno neprijazne navlake.

Končno si je otrok globoko oddahnil, si obrisal prste v srajčko in se jima sramežljivo nasmehnil.

Palko mu je položil roko na pleča.

»Zdaj se pa moraš obleči in steči v šolo, drugače boš zamudil.«

Gregi je pokimal in vstal.

»Ali te še kaj boli?« je nato vprašal Palko in ga pogladil po hrbtu.

Gregi je zopet povetil glavo.

Palko pa ga je še zmeraj gladil in mu nazadnje dvignil srajčko.

Palko in Tone sta se pomenljivo in bolešno spogledala. Na suhljatem hrbtu je bila le tu pa tam kaka bela progga. Sicer pa je bila koža vsa zamolklo modrikasta; ponekod so se poznale celo temnejše podplutbe, ki so jih povzročili čevlji.

»Daj mu še nekaj za v šolo!« je rekel Tone hlastno.

Palko ga je nemudoma ubogal, kakor da je isto nameraval storiti tudi sam.

»Saj si priden... Saj si priden.« je stisnil Palko otroka k sebi. »To vse bi ti morala dati —« Utihnil je, kakor da se mu je zataknilo ali kakor da ga je sram vsake besede.

Gregi se je kakor senca pogreznil v odprtino.

Tone pa je sunkoma vrgel blazino s sebe in skočil iz postelje.

»In midva, midva se pritožujeva!«

PROBLEMI SODOBNE DRUŽBE

IDEJA ARABSKE ENOTNOSTI

Arabci so se pojavili v zgodovini pred približno tri tisoč leti, vendar so prišli v stik z zahodnim svetom, z Rimljani, nekaj deset let pred začetkom našega stoletja. Še v začetku sedmega stoletja po naši eri je bila Arabija razbita na drobne plemenske kneževine, ki so bile med seboj v stalnih sporih. Ta plemena so živela na ozkem prostoru med bizantinskim cesarstvom, perzijskim imperijem Sasanidov, na jugu, onkraj Rdečega morja, pa se je širilo etiopsko ali aksumsko cesarstvo.

Ta plemena je prvi združil Mohamed, ustanovitelj islama. Z Mohamedom se začenja nova doba arabske zgodovine. Ta je ne samo položil temelje veliki arabski državi, ki je pozneje zajela v svojih mejah velik del tedaj znanega sveta, marveč je dal Arabcem tudi to, čemur pravimo danes nacija.